

Taina Saarinen, Pirkko Nuolijärvi, Sari Pöyhönen & Teija Kangasvieri (red.): Kieli, koulutus, politiikka. Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja. Vastapaino, Tampere 2019. 320 s. ISBN 978-951-768-707-2

I den här antologin belyser redaktörerna Taina Saarinen, Pirkko Nuolijärvi, Sari Pöyhönen och Teija Kangasvieri tillsammans med en rad andra författare språkpolitik och språkutbildningspolitik som fenomen och forskningsområden ur flera olika vetenskapliga synvinklar. Diskussionerna är rikligt illustrerade med exempel från den finländska kontexten med många hänvisningar till högklassig nationell och internationell forskning.

Boken är i sin helhet skriven på finska¹ och den består av en inledning och tio självständiga kapitel ordnade i tre delar: 1) *Poliittinen kieli* (Det politiska språket), 2) *Koulutuksen ja pedagogiikan politiikat*² (Utbildningens och pedagogikens politiker), och 3) *Työelämä ja integroituminen* (Arbetslivet och integration). Varje kapitel kan läsas som en självständig artikel med eget tema och i valfri ordning. Icke desto mindre får läsaren en känsla av att kapitlen samtalar med varandra och författarna hänvisar ofta till övriga kapitel i antologin. Om man läser hela boken faller alla bitarna på plats.

I det första kapitlet *Kamppailua tilasta ja vallasta* (Kampen om utrymme och makt) redogör Pasi Ihalainen, Pirkko Nuolijärvi och Taina Saarinen för den historiska utvecklingen inom språk(utbildnings)politik i Finland, förhållandet mellan språkpolitik och annan slags politik, samt kopplingar mellan olika nationella och internationella strömningar och deras påverkan på språkpolitiken. Författarna visar hur konkurrerande diskurser och narrativ återanvänds genom historien och påverkar debatten och beslutsfattande ännu idag. Som ett exempel nämns konkurrerande diskurser om finländare som offer för svenskarnas kolonisation gentemot diskurser om Finlands nordiskhet och kulturella band med Sverige och övriga Norden som har använts i debatten om svenskans status som nationalspråk och obligatoriskt skolämne. De poängterar att ”politikprat alltid också är en politisk handling” (s. 28).

I sitt kapitel *Vähemmistö ja enemmistö kieli-ideologisina käsitteinä* (Minoriteter och majoriteter som språkideologiska begrepp) diskuterar Petteri Laihonon och Mia Halonen hur begreppen *minoritet* och *majoritet* definieras

---

¹ Jag anger rubrikerna i recensionen både på finska och på svenska för tydlighetens skull. De svenska rubrikerna är mina egna översättningar.

² Obs! Del 2 har olika rubriker på två olika ställen i boken. Rubriken i innehållsförteckningen är *Koulutuksen suuret ja pienet linjat* medan den rubrik som inleder del 2 i boken på sidan 119 är *Koulutuksen ja pedagogiikan politiikat*. Den första rubriken är antagligen ett tryckfel, en tidigare rubrik från en arbetsversion av texten. Jag använder därför den andra rubriken som troligtvis avsetts för slutversionen.

och används i flera exempeltexter. De visar att dessa begrepp ofta är otydliga samt att de i finländska texter brukar undvikas och ersättas med t.ex. *eget språk, modersmål, nationalspråk, landets språk, eller annat språk*. Användningen av dessa begrepp i diskurser upprätthåller olika språkhierarkier och de bär en stark ideologisk laddning. Författarna visar att man kan hitta spår av *ett-språk-en-kultur-ett-land-ideologi* även i språkpolitiska texter i ett officiellt tvåspråkigt land.

Sirpa Leppänen, Heidi Vaarala och Peppi Taalas åskådliggör inför vilka utmaningar sociala medier ställer utbildningen och (språk)utbildningspolitiken, men också vilka möjligheter sociala medier erbjuder, i det tredje kapitlet *Sosiaalinen media – mahdollisuuksia ja haasteita kielikoulutuspolitiikalle*. Sociala medier har blivit en del av vardagen för både lärare och elever. Språket som används i dem är inte enhetligt utan föränderligt och multimodalt. Det anpassas hela tiden av olika användare i olika situationer, för olika ändamål och med olika personer. Vilka normer är det som gäller i undervisningen och i sociala medier och hur förändras normerna? Styr sociala medier av en språkpolitik uppifrån ner eller nerifrån upp? Författarna diskuterar dessa frågor och visar med exempel hur sociala medier kan användas som resurs i dagens språkundervisning.

Den andra delen av boken inleds med Taina Saarinen, Merja Kauppinen och Teija Kangasvieris kapitel *Kielikäsitetykset ja oppimiskäsitykset koulutuspolitiikkaa linjamassa* (Uppfattningar av språk och lärande i utarbetning av utbildningspolitiken). Författarna behandlar frågan hur olika syn på språket och lärandet har påverkat utvecklingen av utbildningspolitiken och språkutbildningen genom historien. De påvisar att dessa förändringar syns i lagstiftningen, undervisningsplaner, utbildningsfinansiering, utbildningens förverkligande och utvärdering, samt vid utvecklingen av lärarutbildningen. Denna process är också starkt politiserad och utgör ett fält för kampen mellan olika intressen.

Nästa kapitel, *Kielenopettajan monet roolit* (Språklärares många roller) är skrivet av Kati Kajander, Tarja Nyman och Jaana Toomar. De belyser förändringar som med tiden skett i språklärarytbildningen och språklärollen som i och med det blivit mycket mer mångfacetterad och ännu mer krävande än tidigare. Uppfattningar om läraryrket och *lärare-som-expert-rollen* diskuteras utgående från exempelyttranden av nuvarande lärare och lärarstudenter. Därutöver påpekar författarna vilka möjligheter, men också vilket ansvar, språklärare har som aktörer i utvecklingen och förverkligandet av språk(utbildnings)politiken.

Niina Lilja, Karita Mård-Miettinen och Tarja Nikula undersöker klassrummet som ett utrymme för språkpolitik och språkutbildningspolitik i det sjätte kapitlet *Luokahuone kielipoliittisena ja kielikoulutuspoliittisena tilana*.

Språkbruket i klassrummet påverkas av den statliga och kommunala språk(utbildnings)politiken, skolans egna regler och riktlinjer, men också av lärares och elevers syn på språket, språkbruk och lärande. Författarna visar med hjälp av konkreta exempel från tidigare genomförd forskning hur lärare och elever som språkpolitiska aktörer förhandlar och förverkligar språkpolitiken i klassrummet, och hur de också med sitt eget språkbruk reflekterar egna språkideologier och värderingar.

I kapitel sju, som avslutar bokens andra del, *Rinnakkaisia tiloja – ruotsinkielinen koulutus suomalaisessa koulutusjärjestelmässä* (Parallella rum – svenskspråkig utbildning i det finländska utbildningssystemet) diskuterar Tuuli From och Fritjof Sahlström frågan om parallella finsk- och svenskspråkiga skolor i Finland. Författarna undersöker inställningen att tvåspråkigheten i Finland bevaras bäst med hjälp av parallella enspråkiga institutioner – den så kallade *taxellska paradoxen*. Med utgångspunkten i denna paradox diskuteras frågan om tvåspråkighet, parallellt språkbruk och parallell enspråkighet genom en kritisk undersökning av lagstiftningen och olika slags (språk)politiska texter samt en etnografisk forskning om hur den taxellska paradoxen förverkligas i några samlokaliserade skolor i Finland.

Aija Virtanens och Mia Raitaniemis artikel *Työelämän kielikäytänteet monikielisissä yhteisöissä* (Språkpraxis i arbetslivet i flerspråkiga samfund) är det första kapitlet i del 3 och ämnat att kasta ljus över språkbruk och språkkrav i det moderna arbetslivet. Förändringar i arbetslivet medför att språket spelar allt större roll på arbetsplatser som samtidigt blir allt mer flerspråkiga. Författarna utreder hur arbetets förändrade natur kräver mer mångfacetterade språkkunskaper och dessutom inte bara i ett utan i allt fler språk, med engelskan som obligatoriskt språk. Dessa förändringar för med sig nya utmaningar för språkutbildningen och språk(utbildnings)politiken men också för arbetsplatser, arbetsgivare och arbetstagare.

Kieli kotouttamispolitiikan ytimessä – aikuiset maahanmuuttajat matkalla työelämän (Språket i integrationspolitikens hjärta – vuxna invandrare på väg till arbetslivet) är det nionde kapitlet. Sari Pöyhönen, Minna Suni och Mirja Tarnanen diskuterar lagstiftningen, den historiska utvecklingen och sammanvävningen av migrations-, integrations-, utbildnings- och arbetspolitiken. Av kapitlet framgår att integrationspolitikens fokus ligger på språkkunskaper i finska eller svenska som tycks vara allt som krävs för tillgång till arbetslivet och som alltför ofta förenklat betraktas vara lika med lyckad integration. De påpekar att invandrades övriga språk- och kulturkunskaper inte känns igen, stöds eller tillvaratas i tillräckligt hög grad varken i arbetslivet eller i utbildningen och ligger i integrationspolitikens marginaler.

I bokens sista kapitel *Arviointi kielipoliittisena ja kielikoulutuspoliittisena toimintana* (Utvärdering som språkpolitisk och språkutbildningspolitisk

handling) behandlar Ari Huhta och Sari Ahola frågan om utvärdering av språkkunskaper och den roll som den spelar i språk(utbildnings)politiken. Författarna framhåller att språkbedömning är någonting som en rad olika aktörer gör varje dag i både formella och informella sammanhang och för olika ändamål. Språkrav ställs på varje individ bl.a. för att få tillgång till utbildning, till arbete, eller för att erhålla medborgarskap. Bedömningar utförs med formella språktest, av lärare som en del av språkutbildningen eller på arbetsplatser, med mer eller mindre utvecklade riktlinjer, (o)tydliga kriterier och krav på olika slags språkkunskaper. Huhta och Ahola påminner att man borde ha i åtanke att alla språkbedömningar får konsekvenser både för den enskilda personen vars kunskaper bedöms och för hela samhället.

Boken som helhet erbjuder läsaren en mycket värdefull och heltäckande översikt och kritisk reflektion kring viktiga teman i finländsk språk(utbildnings)politik från olika infallsvinklar. Jag anser att den borde användas som en del av kurslitteraturen på alla universitetskurser som behandlar språk(utbildnings)politiska frågor. Därutöver är den särskilt nyttig för såväl nuvarande språklärare, som vill utvidga sina kunskaper och reflektera kring sitt yrke och sin roll i samhället, som för alla blivande språklärare. Boken förtjänar en så bred läsarkrets som möjligt och jag rekommenderar därför att den översätts också till svenska och engelska. Min enda invändning är att den inte finns tillgänglig som e-bok vilket begränsar dess tillgänglighet.

Nemanja Nenadovic